

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

*Πρόγραμμα Καλλιέργειας Δεξιοτήτων
Πράξη: «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις δεξιότητες
μέσω εργαστηρίων» (MIS 5092064)*

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ 2014-2020» που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και
την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΖΩ ΚΑΛΥΤΕΡΑ – ΕΥ ΖΗΝ 1. ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Είμαστε όλοι εδώ;

Καραφέρη Παναγιώτα

Φιλοσοφία –Σκοπιμότητα προγράμματος

Είναι γενικότερα γνωστό ότι η παιδική ηλικία είναι μια περίοδος στη ζωή του ανθρώπου χωρίς έγνοιες, αγωνίες και θλίψη ή πόνο. Η απώλεια και το πένθος αποτελεί μια κατάσταση που βιώνει ένα πρόσωπο όταν χάνει οριστικά και αμετάκλητα από τη ζωή και τη καθημερινότητά του ένα προσφιλές και οικείο πρόσωπο. Είναι εξαιρετικά μια δύσκολη κατάσταση και σίγουρα όχι εύκολα διαχειρίσιμη ιδιαίτερα όταν αυτό αγγίζει το συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Αναμφίβολα τα παιδιά είναι μια ιδιαίτερη ηλικιακή ομάδα, πολύ ευαίσθητη και χρειάζεται πολύ λεπτός χειρισμός προκειμένου να προσεγγίσουμε το θέμα της απώλειας και του θανάτου, αν και τα παιδιά εκτίθενται σε εμπειρίες θανάτου μέσα από τα παιχνίδια τους, τις ιστορίες και τα παραμύθια που διαβάζουν, τις ταινίες και τα έργα που βλέπουν αλλά και μέσα από το περιβάλλον τους. Παρ' όλα αυτά έρευνες έχουν αποδείξει ότι τα παιδιά που έχουν βιώσει την εμπειρία της απώλειας και του θανάτου σε κάποιο κοντινό και προσφιλές πρόσωπο έχουν μεγάλη ανάγκη να μιλήσουν γι' αυτό και να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, να μοιραστούν τους φόβους τους και τελικά να αποκτήσουν γνώση μέσα από αυτό. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές των Α-Β τάξεων δημοτικού και βασικό στόχο έχει να βοηθήσει τα παιδιά να έρθουν σε επαφή και να αναγνωρίσουν το συναίσθημα της απώλειας μετά από έναν θάνατο, να μπορέσουν να εκφραστούν και να μιλήσουν γι' αυτό, να ανακαλύψουν τα συναισθήματα τους και να τα αναγνωρίσουν, να μάθουν να διαχειρίζονται αυτή τη δύσκολη κατάσταση, να αναζητούν υποστηρικτικό δίκτυο ανάμεσα στους φίλους και στους συγγενείς και ευρύτερα να εξοικειωθούν με την ιδέα και να διαπιστώσουν ότι είναι μια φυσιολογική κατάσταση μέσα στον κύκλο της ζωής. Εστιάζει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα. καθώς και των δεξιοτήτων Ζωής. Εντάσσεται στον κύκλο «Ευ Ζην» στην θεματική ενότητα «Ψυχική υγεία» και στηρίζεται στην ανακαλυπτική-βιωματική μάθηση. Μέσα από επτά εργαστήρια δεξιοτήτων επιτυγχάνεται η απόκτηση δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα που αφορούν την καλλιέργεια και ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της επικοινωνίας, της συνεργασίας και δημιουργικότητας ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στο να αποκτήσουν οι μαθητές δεξιότητες ζωής όπως κοινωνικές δεξιότητες -αυτομέριμα, ανθεκτικότητα, προσαρμοστικότητα και υπευθυνότητα, δεξιότητες κοινωνικής ενσυναίσθησης όπως δυνατότητα επίλυσης συγκρούσεων, διαμεσολάβηση ,ανάληψη πρωτοβουλιών, αποτελεσματικότητα, προγραμματισμό και η οργάνωση.

Πληροφορίες υλοποίησης: προαπαιτούμενες γνώσεις, προετοιμασία υλικού

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές της Β΄ τάξης. Οι μαθητές της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας μπορούν να χειρίζονται τον γραπτό και προφορικό λόγο, μπορούν να κατανοούν και να παράγουν ένα αφηγηματικό κείμενο, να αφηγούνται ένα γεγονός και να εκφράζουν προφορικά και γραπτά τα συναισθήματά τους. Επίσης, έχουν βασικές δεξιότητες χρήσης Η/Υ. Αξιοποιείται το κεφάλαιο «Νιώθω» από την 16^η ενότητα του βιβλίου της Γλώσσας Β΄ Δημοτικού, από το Ανθολόγιο « Το παιδί και το Δελφίνι» Α΄, Β΄ δημοτικού το κείμενο «Θα σ' αγαπώ ότι κι αν γίνει».

Η ανάγκη σχεδιασμού του συγκεκριμένου προγράμματος προέρχεται από τις εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες που βιώνουν οι μαθητές μας την περίοδο της πανδημίας Covid-19. Είναι μια πρωτόγνωρη κατάσταση για μικρούς και μεγάλους, η οποία έχει ανατρέψει την καθημερινότητα και τη ρουτίνα όλων, ενώ παράλληλα έχει ένα μεγάλο κόστος σε ανθρώπινες ζωές. Πολλοί από τους μαθητές μας ενδεχομένως να έχουν έρθει αντιμέτωποι με την απώλεια κάποιου αγαπημένου προσώπου ή να έχουν ακούσει κάτι παρόμοιο. Με βάση αυτά τα δεδομένα κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση παρόμοιων εργασιών με σκοπό όχι μόνο την βοήθεια και υποστήριξη των παιδιών αλλά και την καλλιέργεια δεξιοτήτων μάθησης και ζωής έτσι ώστε να είναι σε θέση ως παιδιά αλλά και ενήλικες να διαχειριστούν αποτελεσματικά και προς όφελος της ψυχικής τους υγείας την απώλεια και το θάνατο. Θα χρησιμοποιηθούν απλά υλικά, όπως χαρτόνια, ψαλίδια, χρώματα, χαρτιά Α4.

Περιγραφή επτά Εργαστηρίων: Στοιχοθεσία των εργαστηρίων, προτεινόμενες δράσεις και υλικό αφόρμησης, επέκτασης, γενίκευσης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΟ		ΤΜΗΜΑ Β	ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ:
Θεματική	1. Ζω καλύτερα – Ευ Ζην	Υποθεματική	Ψυχική Υγεία
ΒΑΘΜΙΔΑ/ΤΑΞΕΙΣ (που προτείνονται)	Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Τίτλος	«Είμαστε όλοι εδώ:»		
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Δεξιότητες 21 ^{ου} αιων. Δεξιότητες Ζωής		
Σύνδεση με τη Βασική Θεματική	(υποθεματική «2. Ψυχική Υγεία» Λέξεις-κλειδιά: λύπη, φόβος, αγωνία, ενσυναίσθηση, φιλία, συναισθήματα, απώλεια, θάνατος		

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>Οι μαθητές μαθαίνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να επικοινωνούν σωστά • Να σέβονται τους άλλους • Να καλλιεργούν κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης • Να καλλιεργήσουν δεξιότητες όπως η ενσυναίσθηση και η διαμεσολάβηση και η συνεργασία • Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού 	<p>Ας γνωριστούμε - ποιοι είμαστε;</p> 	<p>Αφού συζητήσουμε με τους μαθητές μας το θέμα του προγράμματος στη συνέχεια γίνεται η πρώτη δραστηριότητα με τίτλο «Ας γνωριστούμε καλύτερα - Ποιοι Είμαστε» που στοχεύει στην ενδυνάμωση των σχέσεων των μαθητών της τάξης . Είναι βασική δραστηριότητα που επιτρέπει την μετάβαση στο αμέσως επόμενο βήμα που είναι ο χωρισμός και η δημιουργία των ομάδων. Προτείνεται να δημιουργηθούν ανομοιογενείς ομάδες, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών, με σκοπό την αντιπροσώπευση όλων των μαθητών, την ενεργό συμπλοκή τους και την έκφραση των ιδεών τους και της δημιουργικότητάς τους. Επόμενη δραστηριότητα είναι η σύναψη του συμβολαίου της ομάδας η οποία γίνεται με την συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών και θέτει τις βάσεις για την ομαλή και αποτελεσματική συνεργασία τους. Τελική φάση του εργαστηρίου είναι ο καταμερισμός και η καταγραφή των εργασιών που πρόκειται να εκτελέσει κάθε ομάδα.</p>

Οι δραστηριότητες του συγκεκριμένου εργαστηρίου θα ολοκληρωθούν σε τρεις διδακτικές ώρες και μέσα από αυτές οι μαθητές αναμένεται να είναι ικανοί να:

- Εξοικειωθούν με τη ιδέα του θανάτου και της απώλειας
- Να αναγνωρίσουν ότι η συγκεκριμένη κατάσταση είναι φυσιολογική και εντάσσεται μέσα στο κύκλο της ζωής
- Να κατανοήσουν ότι όλα στη φύση λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες όπως η Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου
- Ακρόασης και παρατήρησης
- Ευελιξίας και προσαρμοστικότητας
- Να μπορούν να αφηγηθούν μια ιστορία
- Να μπορούν να την αναπαραστήσουν μέσα από τη ζωγραφική

Ο κύκλος της ζωής

Ο/Η εκπαιδευτικός αξιοποιώντας το μύθο της αρπαγής Περσεφόνης οδηγεί τους/τις μαθητές/τριες στην κατανόηση του κύκλου της ζωής και του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η φύση. Οι δραστηριότητες του συγκεκριμένου εργαστηρίου είναι οι παρακάτω:

- Ακουστικό παραμύθι «Η αρπαγή της Περσεφόνης»
- Ζωγραφική με φύλλο εργασίας¹(Παράρτημα 1)
- Εναλλακτική αξιοποίηση του βιβλίου το βιβλίο του Eric Carle « Το σποράκι ταξιδεύει» ή διάφορες τροφικές αλυσίδες.

Για την υλοποίηση το εργαστηρίου απαιτούνται τρεις διδακτικές ώρες και τα προσδοκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα είναι:

Οι μαθητές να είναι σε θέση να:

- Αναγνωρίσουν το συναίσθημα της απώλειας
- Να εκφράσουν τα συναισθήματά τους γι' αυτό
- Να περιγράψουν πώς νιώθουν όταν χάνουν κάποιον/κάτι αγαπημένο
- Να μπορούν να εκφραστούν με γραπτό και προφορικό λόγο
- Σε επίπεδο δεξιοτήτων :
- Να καλλιεργήσουν ευελιξία και προσαρμοστικότητα
- Γνώση και κριτική κατανόηση γλώσσας και επικοινωνίας

Είχα κάποτε.....

Η δραστηριότητα του συγκεκριμένου εργαστηρίου δίνει στους μαθητές/τριες τη δυνατότητα να εκφραστούν προφορικά και γραπτά για τα συναισθήματα τα οποία έχουν βιώσει χάνοντας κάποτε κάποιον/α ή κάτι πολύτιμο για εκείνα. Προτείνεται η δραστηριότητα να γίνει σε επίπεδο ολομέλειας με τη χρήση της φράσης «Είχα κάποτε.....» που ο/η εκπαιδευτικός γράφει με μεγάλα γράμματα στον πίνακα και οι μαθητές/τριες στη συνέχεια ενθαρρύνονται να μιλήσουν για αυτό και στη συνέχεια να γράψουν ένα μικρό κείμενο.

Αξιοποιούνται τα φύλλα εργασίας 2 και 3 (Παράρτημα 1).

Τελική δραστηριότητα είναι η παρουσίαση αρχικά στην ομάδα και στο τέλος στην ολομέλεια.

Το παρόν εργαστήριο απαιτεί τρεις διδακτικές ώρες και σκοπός του είναι οι μαθητές να:

- Συνδέσουν το συναίσθημα της απώλειας με τη συνέχιση της ύπαρξης αυτού που έφυγε
- Να συζητήσουν για τα έντονα συναισθήματα που προκαλεί η απώλεια και ο θάνατος ενός προσώπου
- Να διαπιστώσουν ότι η αγάπη είναι βοήθεια και παρηγοριά για όλους
- Να εκφραστούν ελεύθερα για τα βιώματα τους

Σε επίπεδο δεξιοτήτων στόχος του εργαστηρίου είναι:

- η ανάπτυξη και ενδυνάμωση του εαυτού
- η καλλιέργεια δεξιοτήτων κοινωνικής ζωής όπως η αυτομέριμνα, ενσυναίσθηση, ευαισθησία, ανθεκτικότητα και προσαρμοστικότητα

**«Θα σ' αγαπώ ό
 κι αν γίνεις»,
 Επεξεργασία
 παραμυθιού**

Αρχική δραστηριότητα είναι η επεξεργασία του βιβλίου «Θα σ' αγαπώ ό κι αν γίνεις» της Debi Gliori, σχετικό απόσπασμα υπάρχει στο Ανθολόγιο της Α-Β τάξης «Το παιδί και το δελφίνι». Ως αφόρμηση χρησιμοποιείται το εξώφυλλο του βιβλίου.

Επόμενη δραστηριότητα είναι η συμπλήρωση του φύλλου εργασίας 5 (Παράρτημα 1) και γίνεται σε επίπεδο ομάδας.

Ως τρίτη δραστηριότητα επιλέγεται η παραγωγή κειμένου η οποία γίνεται ατομικά και με την βοήθεια του εκπαιδευτικού.

Τελική δραστηριότητα είναι η «ομαδική ζωγραφιά» η οποία αναρτάται στον τοίχο της τάξης και στη γωνιά του Ευ ζην.

Οι δραστηριότητες του παρόντος εργαστηρίου ολοκληρώνονται σε τρεις διδακτικές ώρες. Βασικοί στόχοι είναι οι μαθητές/τριες:

- Να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες της ενσυναίσθησης, της ευαισθησίας, του σεβασμού προς τον άλλον, της υπευθυνότητας
- Να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες και υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις
- Να αποκτήσουν συναισθηματική υγεία και αυτοεκτίμηση
- Να κατανοήσουν ότι πρέπει να δεχόμαστε και να προσφέρουμε τη βοήθεια και τη συμπαράστασή μας σε όποιον έχει ανάγκη
- Να διαπιστώσουν την σημασία της ομαδικής δουλειάς και συνεργασίας.

«Κράτα μου το χέρι»

Η αφόρμηση του εργαστηρίου γίνεται με τα κείμενα 1. Το παιδί με το ακορντεόν και 2. Το τραγούδι του κλόουν από το βιβλίο της Γλώσσας ενότητα 16 Νιώθω

Οι δραστηριότητες επιλέγεται να πραγματοποιηθούν αρχικά ατομικά και μετά σε επίπεδο ολομέλειας Αρχικά ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους/τις μαθητές/τριες το φύλλο εργασίας 4(Παράρτημα 1) και τους ζητάει να συμπληρώσουν την αλυσίδα των φίλων.

Επόμενη δραστηριότητα είναι η παρουσίαση και η αιτιολόγηση της ατομικής αλυσίδας στην ολομέλεια.

Το εργαστήριο κλείνει με βιωματικό παιχνίδι.

Μέσα σε τρεις διδακτικές ώρες οι μαθητές/τριες αναμένεται να:

- Καλλιεργήσουν της κριτική τους σκέψη, την παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών,
- να εξασκηθούν στην παρατήρηση και στην σωστή χρήση του προφορικού λόγου
- Να μάθουν να αναζητούν πληροφορίες και να τις διαχειρίζονται σωστά

«Εικαστικές δημιουργίες»

Οι δραστηριότητες βασίζονται σε καλλιτεχνικά δημιουργήματα μέσα από τα οποία προσεγγίζεται η ιδέα του θανάτου και της απώλειας με ένα ιδιαίτερα προσεγμένο και ευαίσθητο τρόπο.

Η πρώτη δραστηριότητα αφορά την επεξεργασία των πινάκων ζωγραφικής με θέμα την «Αρπαγή της Περσεφόνης».

Η δεύτερη δραστηριότητα προσεγγίζει το θέμα από την πλευρά της μουσικής και αξιοποιείται η σύνθεση «Οι τέσσερις εποχές του Vivaldi».

Η Τρίτη δραστηριότητα αφορά στις εικαστικές δημιουργίες των ίδιων των μαθητών/τριών.

Τα παραγόμενα έργα θα αξιοποιηθούν στο επόμενο εργαστήριο για την τελική παρουσίαση και διάχυση των αποτελεσμάτων.

Για την ολοκλήρωση του εργαστηρίου προτείνεται να διατεθούν τρεις διδακτικές ώρες.

Σκοπός του είναι:

- Να μπορέσουν οι μαθητές μέσα από δικά τους δημιουργήματα να επικοινωνήσουν στους συμμαθητές τους και στους εκπαιδευτικούς ή και γονείς του σχολείου, τον τρόπο με τον οποία εργάστηκαν και τα αποτελέσματα του προγράμματος.

Παράλληλα να θέσουν νέους στόχους για τη συνεχή βελτίωση της ψυχικής τους υγείας και για την ανάπτυξη υγιών διαπροσωπικών σχέσεων.

Βάζω στόχους και προχωρώ - Αξιολόγηση

Το παρόν εργαστήριο σηματοδοτεί και τη λήξη ουσιαστικά του προγράμματος. Είναι αφιερωμένο στην αποτίμηση και αξιολόγηση αλλά και στη διάχυση μέσα στην υπόλοιπη σχολική κοινότητα. Περιλαμβάνει τρεις δραστηριότητες. Έκθεση δημιουργημάτων των μαθητών/τριών με τίτλο «Βλέπω με μια άλλη ματιά.....», δραματοποίηση και παρουσίαση θεατρικού του παραμυθιού της Αλεξία Βερνίκου «Μέχρι τον ουρανό και πίσω» και την εκ νέου στοχοθεσία και σύνδεση με τον επόμενο θεματικό κύκλο.

Εκπαιδευτικό Υλικό/ Συνδέσεις/

1. Σχολικά εγχειρίδια Γλώσσας Β΄ Δημοτικού, Ανθολόγιο Α΄ Β΄ Δημοτικού
2. Βερνίκου Αλεξία «Μέχρι τον ουρανό και πίσω»
3. Debi Gliori «Θα σε αγαπώ ότι κι αν γίνει»
4. [«Η αρπαγή της Περσεφόνης»](#)
5. «Τέσσερις εποχές» Αντόνιο Βιβάλντι
6. <https://www.pi.ac.cy>
7. <http://iep.edu.gr/el/psifiako-apothesis/skill-labs>
8. <https://www.kidshealth.org.nz/helping-child-cope-death-parent>

Φορείς και άλλες συνεργασίες που θα εμπλουτίσουν το πρόγραμμά μας

Αξιολόγηση Εργαστηρίου- Συνολική αποτίμηση & αναστοχασμός πάνω στην υλοποίηση - Εκδηλώσεις διάχυσης

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα σχεδιάστηκε με σκοπό να βοηθήσει τους μικρούς μαθητές να έρθουν σε επαφή με το δυσάρεστο συναίσθημα της απώλειας που έρχεται ως επακόλουθο του θανάτου και να μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά επίπονες καταστάσεις που έχουν ή δύναται να έχουν στην πορεία της ζωής τους. Όλες οι δραστηριότητες των εργαστηρίων σχεδιάστηκαν με βάση τα παραπάνω. Ως εκ τούτου η αξιολόγηση του προγράμματος πρέπει να βασίζεται στον τρόπο με το οποίο οι μαθητές προσεγγίζουν το θέμα και στην αλλαγή των στάσεων και των συμπεριφορών σε σχέση με το συναίσθημα της απώλειας και του θανάτου. Αναμένεται οι μαθητές να βλέπουν από άλλη οπτική πλευρά το συγκεκριμένο θέμα, να αντιμετωπίζουν τον θάνατο ως ένα γεγονός υπαρκτό, αναπόφευκτο και μη αναστρέψιμο που εντάσσεται στον κύκλο της ζωής και στη διαδικασία της εξέλιξής της.

Προκειμένου να αξιολογήσουμε το πρόγραμμα θα πρέπει να εστιάσουμε αρχικά στο γεγονός ότι η αξιολόγηση είναι μια δυναμική διαδικασία η οποία γίνεται όχι μόνο στο τέλος του προγράμματος αλλά και καθ' όλη τη διάρκειά του. Ως μέθοδος αξιολόγησης προτείνεται η περιγραφική αξιολόγηση η οποία εστιάζει στις δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα και στις δεξιότητες ζωής και εναρμονίζεται με τη φιλοσοφία των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων. Ο εκπαιδευτικός δύναται να

χρησιμοποιήσει το υλικό των εργαστηρίων το οποίο περιέχει φύλλα προόδου του μαθητή, ρούμπρικα με τη οποία αξιολογεί το βαθμό επιτυχίας στην απόκτηση δεξιοτήτων, υλικό των μαθητών για τη δημιουργία του portfolio, παρατήρηση και καταγραφή. Οι ίδιοι οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν την ετεροαξιολόγηση και τη αυτοαξιολόγηση με ειδικά σχεδιασμένα φύλλα εργασίας προκειμένου να αποκτήσουν και οι ίδιοι μια ολοκληρωμένη εικόνα για την επιτυχία του προγράμματος. Μετά το τέλος του προγράμματος οι μαθητές μπορούν να παρουσιάσουν τις δράσεις τους στους μαθητές και εκπαιδευτικούς του σχολείου τους, στους γονείς τους και στην τοπική κοινωνία, διοργανώνοντας μια εκδήλωση είτε αποκλειστικά για τη συγκεκριμένη θεματική είτε στο τέλος της χρονιάς με τη γιορτή λήξης. Μπορούν να επιλέξουν από τις δραστηριότητες του εργαστηρίου 7 τον τρόπο παρουσίασης και επικοινωνίας των αποτελεσμάτων στο κοινό.

Σημειώσεις: Με δεδομένο το γεγονός ότι η θεματική του προγράμματος είναι αρκετά συναισθηματικά φορτισμένη προτείνεται αρχικά να πραγματοποιηθεί σε ολομέλεια, στη συνέχεια ατομικά και τέλος ομαδικά κατά κύριο λόγο σε διαζώση εκπαίδευση. Παρόλα αυτά κάποιες δραστηριότητες θα μπορούσαν να μεταφερθούν και σε περιβάλλον σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης.

Υποδειγματικό Υλικό- Δειγματικά Φύλλα εργασίας - Περιγραφή εργαστηρίων & δράσεων

1^ο Εργαστήριο: Ας γνωριστούμε... Ποιοι είμαστε;

Σκοπός του 1^{ου} εργαστηρίου είναι η ενδυνάμωση της ομάδας των μαθητών, η δημιουργία υποομάδων και η σύνταξη του συμβολαίου της ομάδας. Η χρονική διάρκεια του εργαστηρίου είναι τρεις διδακτικές ώρες.

1^η Δραστηριότητα: Δημιουργία ομάδων.

Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να γράψουν σε ένα χαρτί Α4 το όνομά τους στο κέντρο και στη συνέχεια να ζωγραφίσουν γύρω από αυτό εικόνες που σχετίζονται με αυτούς. Στη συνέχεια παίρνει τα φύλλα των παιδιών και αφού τα ανακατέψει τα μοιράζει ξανά στα παιδιά έτσι ώστε το κάθε παιδί να έχει από ένα φύλλο που δεν είναι όμως το δικό του. Ζητάει από τα παιδιά να καθίσουν σε ένα κύκλο και ένας ένας να διαβάσει το όνομα του συμμαθητή/τριας του που βρίσκεται στο φύλλο του και να τον παρουσιάσει με βάση τις ζωγραφιές του. Βοηθάει τα παιδιά να εστιάσουν σε ομοιότητες και διαφορές που έχουν μεταξύ τους. Τα παιδιά προετοιμάζονται έτσι για το επόμενο βήμα που είναι η δημιουργία των ομάδων. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά ότι θα δημιουργήσουν νέους κύκλους με βάση μια ομοιότητα ή μια διαφορά που βρήκαν μεταξύ τους, στα χαρακτηριστικά τους. Ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών δημιουργούμε τις ομάδες.

2^η Δραστηριότητα: Το συμβόλαιο της ομάδας.

Μετά την ολοκλήρωση του σχηματισμού των ομάδων συνάπτεται το συμβόλαιο της ομάδας, το οποίο είναι πολύ βασικό για την ουσιαστική και αποτελεσματική λειτουργία των ομάδων. Είναι αυτό που θα επιτρέψει στα μέλη των ομάδων να συνεργάζονται αρμονικά, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, να επιλύουν συγκρούσεις, να παίρνουν αποφάσεις και να οργανώνουν σωστά και δημιουργικά τη σκέψη τους και την δουλειά τους. Τους δίνεται η δυνατότητα να μάθουν να εκφράζονται σωστά και ανοιχτά, χωρίς το φόβο της απόρριψης. Το συμβόλαιο της ομάδας μπορεί να γραφτεί σε ένα μεγάλο χαρτόνι και να κρεμαστεί στον τοίχο της τάξης με σκοπό να χρησιμοποιηθεί σε όλη τη διάρκεια και μέχρι το τέλος του προγράμματος. Είναι βασικό οι μαθητές να ανατρέχουν σε αυτό προκειμένου να έχουν ανατροφοδότηση όποτε χρειάζονται σχετικά με τη συνεργασία και την ομαλή επικοινωνία τους.

3^η Δραστηριότητα: Καταγραφή και επιμερισμός εργασιών στις ομάδες.

Το επόμενο βήμα είναι η καταγραφή των επιμέρους δραστηριοτήτων των και η κατανομή των εργασιών στις ομάδες. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι συντονιστικός, καθοδηγητικός και υποστηρικτικός. Δίνει στα παιδιά χώρο και χρόνο να διαχειριστούν μόνα τους και τη δημιουργία και ένταξή τους στις ομάδες αλλά και στη σύναψη του απαιτούμενου συμβολαίου.

2^ο Εργαστήριο: Ο κύκλος της ζωής

Ο εκπαιδευτικός βάζει στα παιδιά να ακούσουν το μύθο της αρπαγής της Περσεφόνης (μπορεί να προσπελαστεί και στο σύνδεσμο <https://www.openbook.gr/i-arpaqi-tis-persefonis/>)

Στη συνέχεια ζητάει από τους μαθητές να αφηγηθούν με δικά τους λόγια το περιεχόμενο του μύθου και να ζωγραφίσουν αυτό που τους έκανε περισσότερο εντύπωση. Μπορεί να αξιοποιηθεί ο χάρτης των τεσσάρων εποχών που υπάρχει στην τάξη. Ζητάμε από τα παιδιά να περιγράψουν με δικά τους λόγια τι γίνεται σε κάθε εποχή και να αιτιολογήσουν γιατί η φύση λειτουργεί με αυτό το τρόπο. Στη συνέχεια μοιράζει στα παιδιά χαρτόνια κομμένα σε σχήμα κύκλου και μοιρασμένα σε τέσσερα κομμάτια- Φύλλο Εργασίας 1. Ζητάει από τα παιδιά να συμπληρώσουν τα κομμάτια με ζωγραφιές που να δείχνουν τα στάδια της ζωής του ανθρώπου σε αντιστοιχία με αυτά των τεσσάρων εποχών. Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί το βιβλίο του Eric Carle « Το σποράκι ταξιδεύει» ή διάφορες τροφικές αλυσίδες. Βασικός στόχος πάντα είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι στη φύση και στη ζωή κάθε τι που γεννιέται μεγαλώνει και στο τέλος πεθαίνει. Στο τέλος τα παιδιά παρουσιάζουν στις υπόλοιπες ομάδες τα έργα τους περιγράφοντάς τα και μιλώντας για τις επιλογές τους.

3^ο Εργαστήριο: «Είχα κάποτε.....»

Ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τη φράση: «Είχα κάποτε.....» Στη συνέχεια ζητάει από τα παιδιά να σκεφτούν κάποιον ή κάτι αγαπημένο που κάποτε έχασαν. Θέτει ερωτήματα όπως : πώς ένιωσες;, γιατί; Τι ήταν αυτό που σε έκανε να νιώσεις με αυτό το τρόπο; Τι θα ήθελες να έχει γίνει;

Αμέσως μετά μοιράζει τα φύλλα εργασίας 2 και 3 και ζητάει από τα παιδιά να τα συμπληρώσουν ολοκληρώνοντάς τις φράσεις που είναι γραμμένες και μισοτελειωμένες. Προτείνεται τα παιδιά που δεν έχουν ολοκληρώσει τις εργασίες τους να μην πάρουν τα φύλλα στο σπίτι έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η μη παρέμβαση των γονιών στις ιδέες και απόψεις τους. Εναλλακτικά μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά αντί να συμπληρώσουν το φύλλο εργασίας να γράψουν μια επιστολή που να απευθύνεται σε αυτό/ην, αυτό που είχαν κάποτε και έχασαν ή να γράψουν μια φανταστική ιστορία. Η τελική φάση του εργαστηρίου είναι η παρουσίαση των κειμένων των παιδιών στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του και τέλος στην ολομέλεια. Επίσης, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να παρουσιάσουν τις ζωγραφιές τους φύλλο εργασίας 2 στους συμμαθητές τους και να σχολιάσουν ή να περιγράψουν το εαυτό τους και τα συναισθήματά τους.

4^ο Εργαστήριο: «Θα σ' αγαπώ ότι κι αν γίνει»

Το συγκεκριμένο εργαστήριο περιλαμβάνει την επεξεργασία του βιβλίου «Θα σ' αγαπώ ότι κι αν γίνει» της Debi Gliori, σχετικό απόσπασμα υπάρχει στο Ανθολόγιο της Α-Β τάξης «Το παιδί και το δελφίνι». Ως αφόρμηση χρησιμοποιείται το εξώφυλλο του βιβλίου. Στη συνέχεια σε ολομέλεια ο εκπαιδευτικός διαβάζει το παραμύθι, σταματώντας ανά διαστήματα και δείχνοντας τις εικόνες. Ζητά από τα παιδιά να σχολιάσουν την εικονογράφηση του παραμυθιού. Προχωράμε στην νοηματική επεξεργασία του παραμυθιού θέτοντας κάποια ειδικά ερωτήματα στα παιδιά όπως: Γιατί ο ήρωας του παραμυθιού αγωνιά; Τι είναι αυτό που τον προβληματίζει; Ή κάποια πιο γενικά όπως: Γιατί η απώλεια και ο θάνατος μας φοβίζει και μας δημιουργεί έντονα συναισθήματα;

Στη συνέχεια δίνει το φύλλο εργασίας 5 στα παιδιά και τους ζητά να το διαπραγματευτούν σε επίπεδο ομάδας. Στη συνέχεια οι ομάδες παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και επιχειρηματολογούν για τις απόψεις τους. Τελική δραστηριότητα του εργαστηρίου είναι η παραγωγή ενός μικρού κειμένου στο οποία οι μαθητές θα γράψουν τι καινούριο έμαθαν από αυτό το εργαστήριο συμπληρώνοντας μισοτελειωμένες φράσεις και μια ζωγραφιά η οποία θα γίνει σε επίπεδο ομάδας. Το πρώτο παιδί ζωγραφίζει κάτι σχετικό από το παραμύθι ή κι από αυτά που έμαθε μέσα από τη δραστηριότητα και στη συνέχεια δίνει τη ζωγραφιά του στο επόμενο μέλος της ομάδας για να συμπληρώσει κι αυτό κάτι δικό του. Αυτό συνεχίζεται μέχρι όλα τα μέλη της ομάδας να έχουν ζωγραφίσει κάτι στο χαρτί. Έτσι κάθε ομάδα έχει μια ολοκληρωμένη ζωγραφιά την οποία τα παιδιά αναρτούν στο τοίχο της τάξης και στη γωνιά του Ευ Ζην.

5^ο Εργαστήριο: «Κράτα μου το χέρι»

Μέσα από τις δραστηριότητες του εργαστηρίου επιδιώκεται η καλλιέργεια κυρίως της ενσυναίσθησης και της ψυχικής ενδυνάμωσης των παιδιών σε ότι αφορά τη διαχείριση τους συναισθήματος της απώλειας που προέρχεται από ένα θάνατο. Οι δραστηριότητες επιλέγεται να πραγματοποιηθούν αρχικά ατομικά και μετά σε επίπεδο ολομέλεια. Αρχικά ο εκπαιδευτικός μοιράζει στα παιδιά το φύλλο

εργασίας⁴. Η αλυσίδα των φίλων και ζητάει από τα παιδιά να απαντήσουν στις ερωτήσεις και να συμπληρώσουν τους κρίκους της αλυσίδας με τα αντίστοιχα ονόματα. Στη συνέχεια φτιάχνουμε το κύκλο της ομάδας σε μια γωνιά της τάξης που από την αρχή έχουμε επιλέξει και ενθαρρύνουμε τα παιδιά να παρουσιάσουν την αλυσίδα τους και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους. Στόχος είναι τα παιδιά να κατανοήσουν ότι όλοι μαζί μπορούμε να τα καταφέρουμε καλύτερα. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να οδηγηθούμε στο στόχο χρησιμοποιώντας τη βιωματική μάθηση, μέσα από ένα παιχνίδι. Ζητάμε από τα παιδιά να σηκωθούν και να κάνουν έναν κύκλο πιασμένα χέρι-χέρι πολύ σφιχτά. Επιλέγουν ένα παιδί το οποίο στη συνέχεια προσπαθεί να λύσει τα χέρια δύο παιδιών με σκοπό να ανοίξει τον κύκλο για να μπει μέσα. Στόχος τα παιδιά να καταλάβουν ότι όσο πιο πολλοί είναι και όσο πιο δυνατά και σφιχτά κρατούν τα χέρια τους τόσο πιο δύσκολο είναι να σπάσει η αλυσίδα. Αξιοποιούνται τα κείμενα 1. Το παιδί με το ακορντεόν και 2. Το τραγούδι του κλόουν από το βιβλίο της Γλώσσας ενότητα 16 Νιώθω

6^ο Εργαστήριο: Εικαστικές δημιουργίες

Βασικός στόχος του εργαστηρίου είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να έρθουν σε επαφή με το συναίσθημα της απώλειας και του θανάτου μέσα από τις διάφορες μορφές τέχνης. Κάθε δραστηριότητα οδηγεί τους μαθητές στο συμπέρασμα ότι ο θάνατος είναι υπαρκτός, ακολουθεί τη φυσιολογική διαδικασία της ζωής και της εξέλιξής της και έχουν μιλήσει γι' αυτόν πολλοί καλλιτέχνες με διάφορους τρόπους. Σε δυο διδακτικές ώρες τα παιδιά θα εξερευνήσουν, θα παρατηρήσουν, θα σχολιάσουν και θα αναλύσουν καλλιτεχνικά δημιουργήματα που σχετίζονται με την απώλεια και το θάνατο. Η πρώτη δραστηριότητα βασίζεται στους πίνακες ζωγραφικής που έχουν ως θεματική την Αρπαγή της Περσεφόνης. Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει στα παιδιά τρεις πίνακες ζωγραφικής με το παραπάνω θέμα. Δίνει λίγο χρόνο στα παιδιά να παρατηρήσουν τους πίνακες και μετά προχωράνε σε ολομέλεια στην επεξεργασία τους. Θέτει ερωτήματα που αφορούν το θέμα του πίνακα, τα χρώματα, τα σχήματα και ζητάει από τα παιδιά να του περιγράψουν τι ακριβώς βλέπουν. Η δεύτερη δραστηριότητα αφορά την παρουσίαση και επεξεργασία ενός μουσικού θέματος που αφορά για το θέμα. Τα παιδιά ακούν το μουσικό κομμάτι «Οι τέσσερις εποχές του Vivaldi» και απαντούν σε ερωτήματα όπως τι συναισθήματα τους προκαλούν, αν τους άρεσε ή όχι, και πιθανόν αν μπορούν να το αναπαραστήσουν χρησιμοποιώντας το σώμα τους. Μέσα από τη μουσική αυτή σύνθεση τα παιδιά θα διαπιστώσουν ότι όπως κάθε εποχή συμβολίζει το κύκλο της ζωής στη φύση έτσι και η κάθε ηλικία του ανθρώπου συμβολίζει τη γέννηση, την ανάπτυξη, τη γήρανση και τέλος το θάνατο.

Για τη Τρίτη δραστηριότητα θα αφιερωθεί μια διδακτική ώρα κατά την οποία τα παιδιά θα έχουν ελεύθερο χρόνο για να τον αξιοποιήσουν και να δημιουργήσουν τις δικές τους εικαστικές απεικονίσεις σχετικές με τα όσα έμαθαν μέσα από τα προηγούμενα εργαστήρια. Μπορούν ζωγραφίσουν, να γράψουν, να δημιουργήσουν

με όποιο τρόπο επιλέξουν προκειμένου να παρουσιάσουν στο επόμενο εργαστήριο τα όσα έμαθαν. Μπορούν να εργαστούν ομαδικά ή ατομικά.

7^ο Εργαστήριο: Αξιολόγηση- Εκ νέου στοχοθεσία.

Το τελευταίο εργαστήριο είναι αφιερωμένο στην αξιολόγηση και αποτίμηση του προγράμματος και πώς τα αποτελέσματά του θα γνωστοποιηθούν στην υπόλοιπη σχολική κοινότητα. Μέσα από τη δραστηριότητα «Βλέπω με μια άλλη ματιά....» τα παιδιά προγραμματίζουν την διοργάνωση μιας έκθεσης στην οποία θα δείξουν τα έργα τους στους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου. Το περιεχόμενο της έκθεσης θα περιλαμβάνει έργα των παιδιών, όπως ζωγραφιές και κείμενα μέσω των οποίων θα παρουσιάζεται η εξέλιξη το προγράμματος. « Πώς άρχισα και πώς τελείωσα, πώς άλλαξα στάση απέναντι στο συναίσθημα της απώλειας που ακολουθεί τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου;». Εναλλακτικά μπορεί να προετοιμαστεί και να παρουσιαστεί δραματοποιημένο το παραμύθι της Αλεξία Βερνίκου «Μέχρι τον ουρανό και πίσω». Το εργαστήριο ολοκληρώνεται με την εκ νέου στοχοθεσία με την οποία μπορεί να γίνει με σύνδεση με το επόμενο εργαστήριο ή να περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν την επόμενη σχολική χρονιά.

Ενδεικτικές δραστηριότητες για την περιγραφική αξιολόγηση

ΦΥΛΛΟ ΠΡΟΟΔΟΥ ΜΑΘΗΤΗ (Παράρτημα 2)

ΡΟΥΜΠΡΙΚΑ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ (Παράρτημα 2)

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ: Με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρατηρεί και να καταγράφει τα αποτελέσματα των παρατηρήσεών του σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΙΝΑΚΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ Ή RADLET ΓΙΑ ΑΝΑΡΤΗΣΕΙΣ

Μετά το τέλος κάθε δραστηριότητας σε κάθε εργαστήριο οι μαθητές μπορούν ατομικά και σε επίπεδο ομάδας να γράψουν μικρά σημειώματα (post-it) τι έκαναν, τι έμαθαν και τι θα μπορούσαν να κάνουν περισσότερο για αυτή τη δράση. Τα σημειώματα μπορούν να επικολληθούν είτε σε ένα μεγάλο χαρτόνι τύπου κολλάζ στον τοίχο της τάξης είτε να αναρτηθούν σε ένα radlet που μπορεί να δημιουργηθεί γι' αυτό το σκοπό. Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί στήλες οι οποίες αναφέρονται κάθε φορά στις δεξιότητες στις οποίες στοχεύει το κάθε εργαστήριο. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα στις δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα και στις δεξιότητες ζωής. Τα ατομικά σημειώματα μπαίνουν στο τέλος στο portfolio του μαθητή.

ΦΥΛΛΟ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Πρόγραμμα: Είμαστε όλοι εδώ;	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ
Έχω κατανοήσει τον κύκλο της ζωής;				
Μπορώ να εξηγήσω στους φίλους και συμμαθητές μου γιατί νιώθω έτσι;				
Μπορώ να λέω ανοιχτά αυτό που με βαραίνει και να το μοιράζομαι με τους ανθρώπους που αγαπώ;				
Γνωρίζω αρκετά πρόσωπα στα οποία θα στραφώ για να ζητήσω βοήθεια και συμπαράσταση;				
Πιστεύω ότι οι δύσκολες καταστάσεις ξεπερνιούνται;				
Μπορώ εύκολα να προσαρμοστώ σε νέες καταστάσεις;				
Νιώθω έτοιμος να ανταπεξέλθω σε μια νέα πιθανόν δυσάρεστη κατάσταση;				
Έχω καλή επικοινωνία με τους συμμαθητές μου μέσα στην ομάδα				
Μπορώ να συνεργάζομαι σωστά με τα μέλη της ομάδας μου				
Προσφέρω στην ομαδική εργασία όσο πιο πολύ μπορώ				

ΦΥΛΛΟ ΕΤΕΡΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

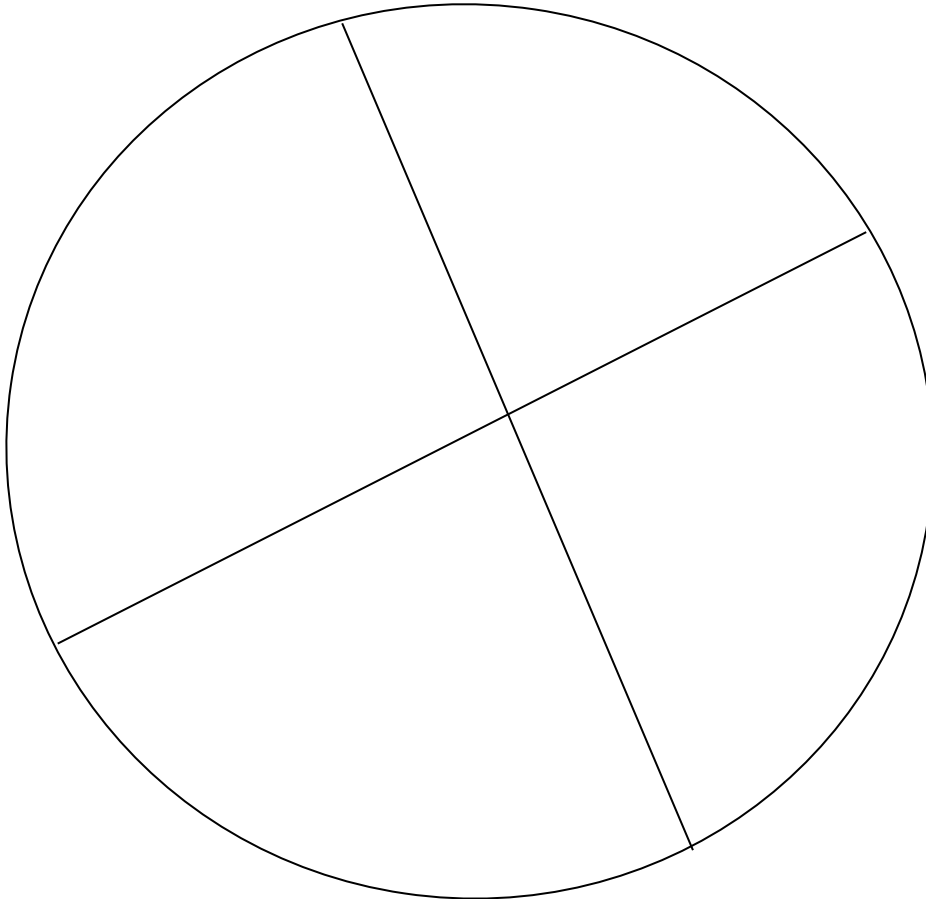
Πρόγραμμα: Είμαστε όλοι εδώ;	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ
Ο/Η Έχει κατανοήσει τον κύκλο της ζωής;				
Ο/Η Μπορεί να εξηγήσει στους φίλους και συμμαθητές του/της γιατί νιώθει έτσι;				
Ο/Η Μπορεί να λέει ανοιχτά αυτό που τον/την βαραίνει και να το μοιράζεται με τους ανθρώπους που αγαπά;				
Ο/Η Γνωρίζει αρκετά πρόσωπα στα οποία θα στραφεί για να ζητήσει βοήθεια και συμπαράσταση;				
Ο/Η Πιστεύει ότι οι δύσκολες καταστάσεις ξεπερνιούνται;				
Ο/Η Μπορεί εύκολα να προσαρμοστεί σε νέες καταστάσεις;				
Ο/Η Νιώθει έτοιμος/η να ανταπεξέλθει σε μια νέα πιθανόν δυσάρεστη κατάσταση;				
Ο/Η Έχει καλή επικοινωνία με τους συμμαθητές του/της μέσα στην ομάδα				
Ο/Η Μπορεί να συνεργάζεται ισοστά με τα μέλη της ομάδας του/της				
Ο/Η Προσφέρει στην ομαδική εργασία όσο πιο πολύ μπορεί;				

Περιγραφή ενδεικτικών δραστηριοτήτων για το portfolio μαθητή/-τριας

Οι μαθητές θα συγκεντρώσουν και θα βάλουν στο portfolio (Παράρτημα 2) τους τα φύλλα εργασίας που έχουν απαντήσει κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων, τις ζωγραφιές τους, τα κείμενα επίσης που αφορούν την επεξεργασία του βιβλίου, πιθανό φωτογραφικό υλικό από τις δραματοποιήσεις και τις δράσεις τους, ότι άλλο υλικό έχει παραχθεί κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου και τα φύλλα αυτό-αξιολόγησης και ετερο-αξιολόγησης. Επίσης βασικό υλικό του συγκεκριμένου προγράμματος είναι το «Βιβλίο των Αναμνήσεων» πάνω στο οποίο οι μαθητές θα εργάζονται σε όλη τη διάρκεια τους προγράμματος. Προτείνεται το portfolio του μαθητή να ακολουθεί μια οργανωμένη δομή με περιεχόμενα που να αναφέρονται σε κάθε εργαστήριο.

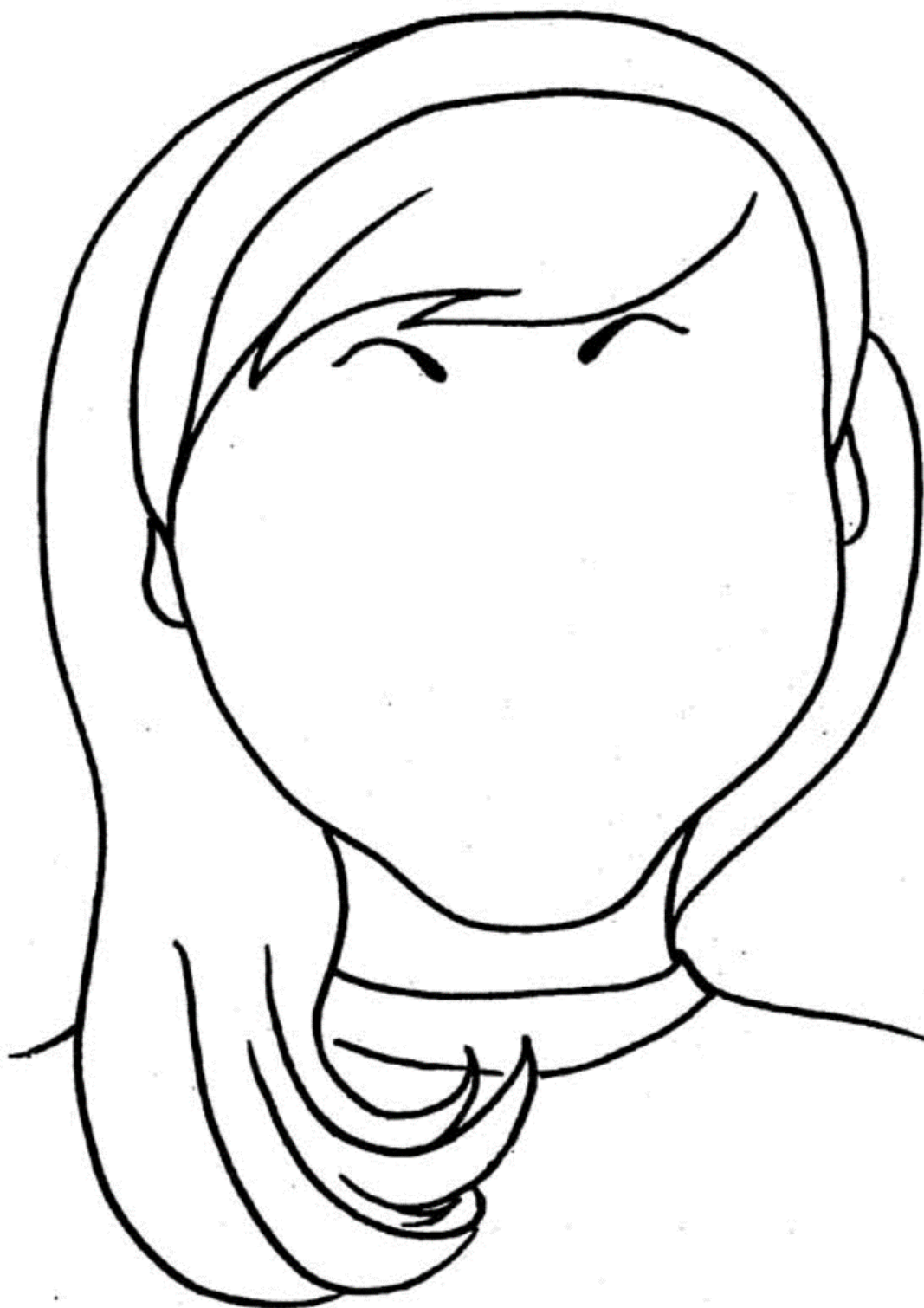
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Ζωγραφίζω το πρόσωπό μου με βάση το πώς νιώθω όταν θυμάμαι τι έχασα

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

Συμπληρώνω τις προτάσεις:

Είχα κάποτε.....

.....

Μια φορά .....

.....

Ένωσα λύπη .....

.....

Τώρα νιώθω.....

.....

Αυτό μου λείπει περισσότερο είναι.....

.....

Από Τότε που έχασα τον/την ..... τα πράγματα είναι διαφορετικά.....

.....

Θυμάμαι μια φορά όταν.....

.....

Αυτό που μου άρεσε περισσότερο σε εσένα.....

.....

Θα ήθελα να σε ρωτήσω.....

.....

Πάντα θα σε θυμάμαι.....

.....

Αυτό που έμαθα όταν σε έχασα είναι.....

.....

Η ΑΛΥΣΙΔΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Κάθε κρίκος της αλυσίδας την κάνει δυνατότερη και τη βοηθάει να μη σπάσει. Φαντάσου ότι κάθε κρίκος της είναι οι άνθρωποι που σε στηρίζουν. Απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις και γράψε κάθε όνομα σε ένα κρίκο της αλυσίδας για να βρεις ποιοι είναι αυτοί που θα σε βοηθήσουν σε μια δύσκολη στιγμή.

Όταν χρειάζομαι μια αγκαλιά τρέχω στον/στην.....

Όταν είμαι λυπημένος .....

Όταν θέλω να μιλήσω σε κάποιον.....

Όταν θέλω να γελάσω.....

Όταν θέλω να κλάψω.....

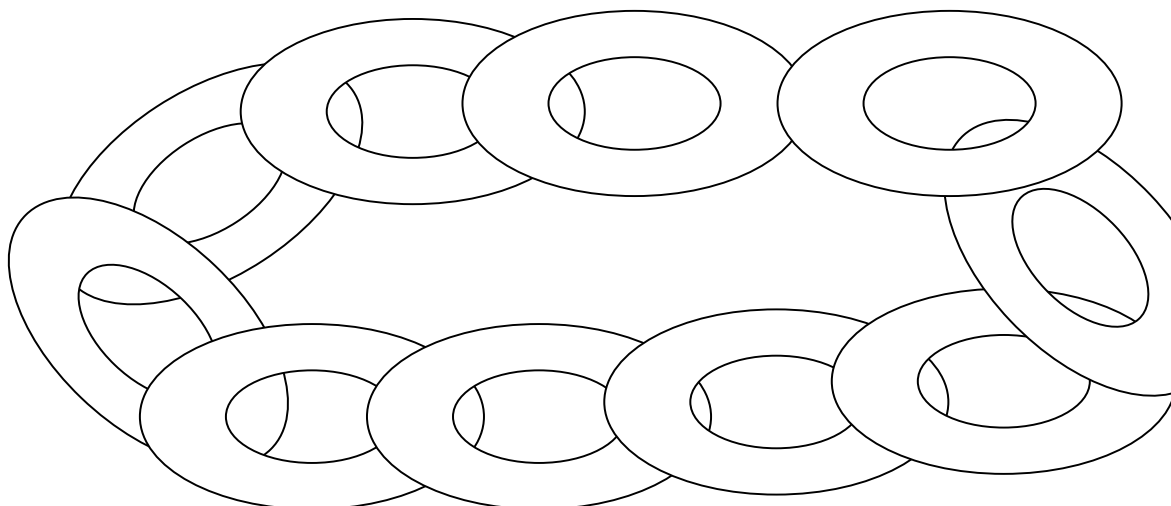
Όταν βαριέμαι.....

Όταν θέλω να παίξω.....

Όταν είμαι νευριασμένος.....

Όταν θέλω να ξεχάσω.....

Όταν θέλω να θυμηθώ.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5

ΘΑ Σ' ΑΓΑΠΩ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΓΙΝΕΙ

Τώρα που άκουσες το παραμύθι μπορείς να γράψεις με λίγα λόγια:

Τι απάντησε η μαμά στο αλεπουδάκι όταν εκείνο ρώτησε: «Και όταν πεθάνουμε και χαθούμε
θα με αγαπάς ακόμα;».....

.....
.....
.....

Πώς μπορούμε να θυμόμαστε κάποιον που έχουμε χάσει;.....

.....
.....

Με ποιο τρόπο μας βοηθάει να έχουμε αναμνήσεις από κάποιο πρόσωπο που έχει πεθάνει;

.....
.....
.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

PORTFOLIO ΜΑΘΗΤΗ

	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	
	Σχέδιο Δράσης του Τμήματος	
	<i>portfolio μαθητή-μαθήτριας</i>	
ΠΟΙΟΣ/ΠΟΙΑ ΕΙΜΑΙ		
Όνομα		
Επώνυμο		
Τμήμα		
Τάξη		
ΤΟ ΜΟΤΟ ΜΟΥ: ΜΙΑ ΦΡΑΣΗ ΠΟΥ ΜΕ ΕΚΦΡΑΖΕΙ		
Ζωγραφίζω τον εαυτό μου ή βάζω μια φωτογραφία μου		

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΥΛΙΚΟ 1^{ου} ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (post-it), φύλλα εργασίας, συμβόλαιο ομάδας, χρονοδιάγραμμα δράσεων)
  - ΥΛΙΚΟ 2^{ου} ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (φύλλα εργασίας, γραπτά κείμενα)
  - ΥΛΙΚΟ 3^{ου} ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (φύλλο εργασίας, γραπτά κείμενα, φωτογραφικό υλικό, ζωγραφιές)
  - ΥΛΙΚΟ 4^{ου} ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (ζωγραφιές, κείμενα)
  - ΥΛΙΚΟ 5^{ου} ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (κείμενα, ζωγραφιές)
  - ΥΛΙΚΟ 6^{ου} ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (φύλλο εργασίας, γραπτά κείμενα, φωτογραφικό υλικό, ζωγραφιές)
  - ΥΛΙΚΟ 7^{ου} ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ (φύλλα αυτό και ετερο-αξιολόγησης, σημειώματα, φωτογραφικό υλικό, ζωγραφιές)
- «Το βιβλίο των Αναμνήσεων»

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΜΑΙ

Ονομάζομαι..... και είμαι .....ετών. Τα γενέθλιά μου είναι

στις..... Τα αγαπημένα μου παιχνίδια είναι.....

..... Το αγαπημένο χρώμα

είναι.....

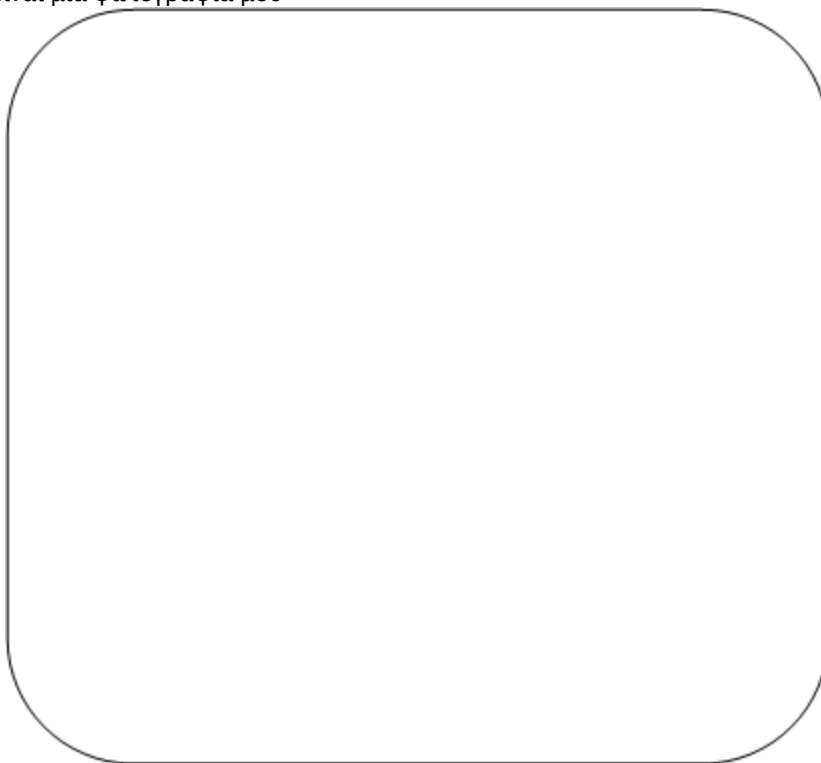
Είχα κάποτε έναν/μια.....

Αυτός που μου είπε για το θάνατο του/της ..... ήταν.....

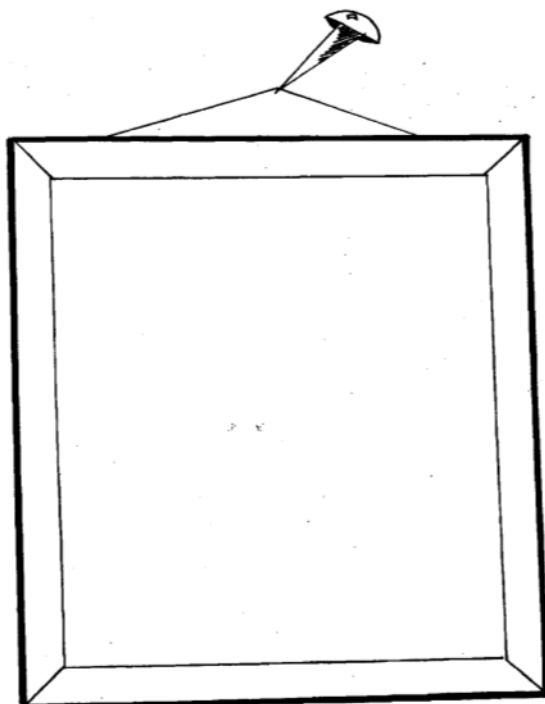
Αυτό μου είπαν όταν ο/η πέθανε ήταν .....

.....

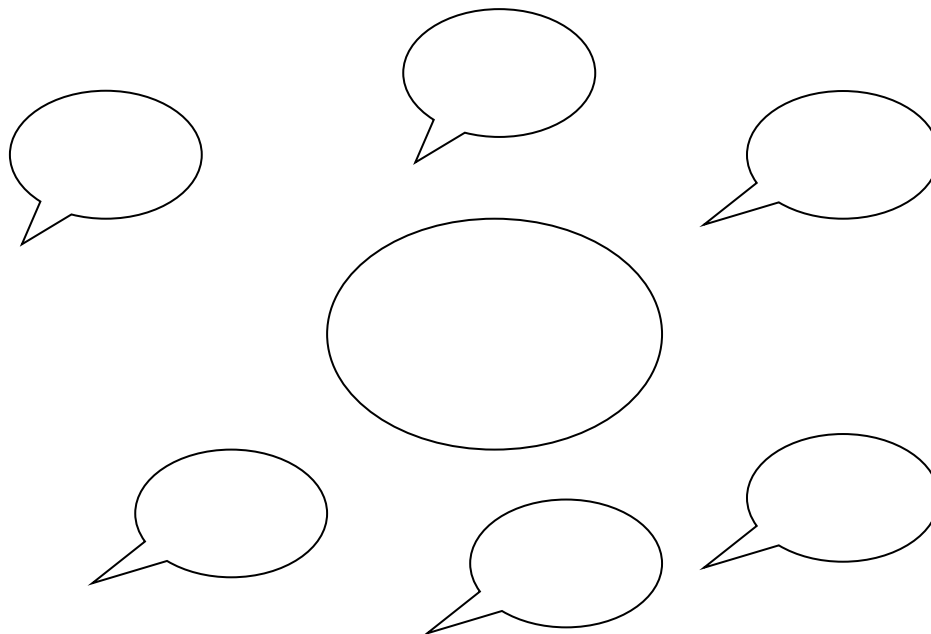
Αυτή είναι μια φωτογραφία μου

Αυτή είναι η ζωγραφιά του/της που «έφυγε»

Ζωγράφισε μέσα στις φούσκες μερικά από τα συναισθήματα που σου δημιουργήθηκαν όταν έχασες τον/την.....

Γράψε ή ζωγράφισε μερικά πράγματα που σε κάνουν να νιώθεις καλύτερα

Τι θα ήθελες να μοιραστείς με τους φίλους σου; Γράψε ή ζωγράφισε στο συννεφάκι.

Γράψε ένα γράμμα στον/στην που έφυγε από τη ζωή.

Αγαπημένε/η μου

Σου γράφω.....

.....

.....

.....

Θυμάμαι όταν .....

.....

.....

.....

.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΦΥΛΛΟ ΠΡΟΟΔΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Εργαστήρια Δεξιοτήτων - Φύλλο Προόδου Μαθητή/Μαθήτριας:																			
Σχολικό Έτος:				Σχολείο:				Τάξη:				Τμήμα:							
				Θεματικός κύκλος Β'				Θεματικός κύκλος Γ'				Θεματικός κύκλος Δ'							
Χρονικό διάστημα:																			
Εκπαιδευτικός:																			
Διαβαθμίσεις				1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Δεξιότητες Μάθησης																			
Συνεργασιμότητα	Δεξιότητες Συνεργασίας																		
	Δεξιότητες Επίλυσης συγκρούσεων																		
Επικοινωνιακή	Γλωσσικές, επικοινωνιακές & πολυγλωσσικές δεξιότητες																		
	Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης																		
Δημιουργική	Αυτεπάρκεια																		
	Ανεκτικότητα																		
Κριτική Σκέψη	Δεξιότητες Αυτόνομης Μάθησης																		
	Γνώση & κριτική κατανόηση του εαυτού																		
Γνώση & κριτική κατανόηση του γλώσσας & επικοινωνίας																			
Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου																			
Δεξιότητες Ζωής																			
Σεβασμός & Υπευθυνότητα																			
Πολιτεία																			
Δεξιότητες Ενσυναίσθησης και ευαισθησίας																			
Δεξιότητες Ευελιξίας και Προσαρμοστικότητας																			
Κριτήρια Αξιολόγησης																			
		1^ο επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας			2^ο επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας			3^ο επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας			4^ο επίπεδο εκδήλωσης της δεξιότητας								
		Διαβαθμίσεις			Αρχόμενη			Αναπτυσσόμενη			Ικανοποιητική			Εξαίρετική					
		Παρατηρούμενες ενδείξεις ως προς τη δεξιότητα (ο μαθητής/η μαθήτρια)			εκτελεί απλές εργασίες, με βοήθεια, ανταποκρίνεται ως προς την δεξιότητα σε επιδείξεις, υποδείξεις, σε δραστηριότητα καθοδήγησης			καταβάλλει προσπάθεια, συμμετέχει ενεργά, δοκιμάζει/πειραματίζεται, δεν εγκαταλείπει, ζητά υποστήριξη κατά την εμπλοκή του/της στη δραστηριότητα			αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και προωθεί συνεργατικές στρατηγικές κατά την εμπλοκή του στη δραστηριότητα			Εκδηλώνει αυθεντική διάθεση για γενίκευση, μεταφέρει την εκδηλούμενη δεξιότητα σε άλλες δραστηριότητες, συμμετέχει ολόπλευρα στη δραστηριότητα, βοηθά και άλλους σε εργασίες					

ΔΕΙΚΤΕΣ 4CS

ΣΧΟΛΕΙΟ	Σχολικό Έτος:
Χρονικό διάστημα:	
Εκπαιδευτικός: ΤΑΞΗ/ΤΜΗΜΑ	
ΟΝ ΜΑΘΗΤΗ	

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ	Αρχόμενη	Αναπτυσσόμενη	Ικανοποιητική	Εξαιρετική
Ικανότητα 8 (4Cs δημιουργικότητα)	Αυτεπάρκεια	Εκφράζει πίστη στην ικανότητά του/της να κατανοεί διάφορα θέματα				
		Εκφράζει την πεποίθηση ότι μπορεί να υλοποιεί τις δραστηριότητες που έχει σχεδιάσει				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να επιλύει τα περισσότερα προβλήματα εφόσον καταβάλλει την αναγκαία προσπάθεια				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να επιτυγχάνει καλά αποτελέσματα όταν αναλαμβάνει να επιτελέσει ένα καθήκον				
		Εκφράζει την πεποίθηση ότι οι δύσκολες καταστάσεις ξεπερνούνται				
		Εκφράζει πίστη ότι μπορεί να αναλαμβάνει τις ενέργειες που απαιτούνται για την επίτευξη κάποιου στόχου				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να εργάζεται με αποτελεσματικότητα				
		Εκφράζει πίστη στην ικανότητά του/της να ξεπερνά τα εμπόδια κατά την επιδίωξη ενός στόχου				
		Εκφράζει τη βεβαιότητα ότι είναι σε θέση να αλλάξει, εφόσον το επιθυμεί				
		Δείχνει σιγουριά για τη λήψη αποφάσεων				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση για την αντιμετώπιση νέων προκλήσεων				
		Εκφράζει την πεποίθηση ότι αντεπεξέρχεται καλά στις μεταβαλλόμενες συνθήκες				
		Εκφράζει πίστη στην ικανότητά του/της να επιλέγει τις κατάλληλες μεθόδους για την εκπλήρωση διαφόρων καθηκόντων				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση στην ικανότητά του/της για επιτυχία				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι έχει την ικανότητα να επιτυγχάνει στα περισσότερα καθήκοντα που αναλαμβάνει				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να εκτελεί ποιοτική εργασία				
		Παραμένει σίγουρος/η για τις ικανότητές του/της όταν τον/την αμφισβητούν				
		Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να βασίζεται στις ικανότητές του/της να αντεπεξέρχεται με ηρεμία στις δυσκολίες				
	Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να παίρνει αποφάσεις για τον καλύτερο τρόπο διαχείρισης ενός προβλήματος					
	Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να επιτυγχάνει τους στόχους του/της στη ζωή					

		Εκφράζει την πεποίθηση ότι συνολικά, στη ζωή του/της, είναι ένα πολύ αποτελεσματικό άτομο			
		Δείχνει να αισθάνεται ασφαλής ως προς τις ικανότητές του/της να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις της ζωής			
		Εκφράζει την πεποίθηση ότι ξέρει να χειρίζεται απρόβλεπτες καταστάσεις χάρη στην επινοητικότητα του/της			
		Δείχνει αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να διαχειρίζεται αποτελεσματικά απρόσμενα γεγονότα			
<p>Ικανότητα 9 (4cs Δημιουργικότητα)</p>	Ανεκτικότητα στην αμφισημία	Συνεργάζεται καλά με άλλους ανθρώπους που έχουν πολλές διαφορετικές απόψεις			
		Δείχνει ότι μπορεί να είναι επιφυλακτικός/ή στην κρίση του/της για άλλους ανθρώπους			
		Αλληλεπιδρά θετικά χωρίς να γνωρίζει με βεβαιότητα τις σκέψεις και τα συναισθήματα του άλλου			
		Αισθάνεται άνετα με διαφορετικών ειδών ανθρώπους			
		Εκφράζει προθυμία να επανεξετάζει αντιφατικές ή ελλιπείς πληροφορίες χωρίς να τις απορρίπτει αυτομάτως ή να συνάγει βεβαιωμένα συμπεράσματα			
		Αντιλαμβάνεται αμφίσημες καταστάσεις			
		Δέχεται να αναλαμβάνει καθήκοντα που απαιτούν την αντιμετώπιση άγνωστων ή ασυνήθιστων καταστάσεων			
		Επιδιώκει συζητήσεις με ανθρώπους των οποίων οι ιδέες και οι αξίες διαφέρουν από τις δικές του/της			
		Νιώθει άνετα σε μη οικείες καταστάσεις			
		Αντιμετωπίζει την αβεβαιότητα με θετικό και εποικοδομητικό τρόπο			
		Αντεπεξέρχεται καλά σε απρόβλεπτες καταστάσεις			
		Τα βγάζει πέρα με διφορούμενες καταστάσεις			
		Όταν καλείται να επιλέξει τον τρόπο αντιμετώπισης μιας συγκεκριμένης κατάστασης, είναι ικανός/ή να χρησιμοποιεί εναλλακτικά δύο ή περισσότερες πολιτισμικές οπτικές			
		Δέχεται να αντιμετωπίζει καταστάσεις ή ζητήματα αμφισημία			
		Αποδέχεται την έλλειψη σαφήνειας			
		Εκφράζει προθυμία για ανοχή της αβεβαιότητας			
		Νιώθει άνετα όταν του/της συμβαίνουν πράγματα με τα οποία δεν είναι εξοικειωμένος/η			
		Καλωσορίζει το ενδεχόμενο αμφισβήτησης των ιδεών και αξιών του/της			
		Απολαμβάνει την πρόκληση να επιλύει διφορούμενα ζητήματα			
		Χαίρεται να αντιμετωπίζει περίπλοκες καταστάσεις			
	Αισθάνεται άνετα όταν διαχειρίζεται διφορούμενες καταστάσεις				
	Δείχνει ότι μπορεί να εντοπίζει πηγές μάθησης (π.χ. ανθρώπους, βιβλία, διαδίκτυο)				

<p>Ικανότητα 10 (4cs Δημιουργικότητα)</p>	<p>Δεξιότητες Αυτόνομης Μάθησης</p>	Ζητά διευκρινίσεις από τρίτους σχετικά με καινούργιες πληροφορίες, όποτε χρειάζεται				
		Ολοκληρώνει μόνος/η τα καθήκοντα μάθησης				
		Εντοπίζει αυτά που ήδη γνωρίζει και όσα δεν γνωρίζει				
		Μπορεί να εντοπίζει μόνος/η τα κενά στις γνώσεις του/της				
		Μπορεί να εντοπίζει σχετικές πηγές πληροφοριών για να εκπληρώσει ένα καθήκον μάθησης				
		Μπορεί να συλλέγει αποτελεσματικά πληροφορίες χρησιμοποιώντας διάφορες τεχνικές και πηγές				
		Χρησιμοποιεί κατάλληλα εργαλεία και τεχνολογίες πληροφόρησης για να ανακαλύπτει νέες πληροφορίες				
		Επιδεικνύει την ικανότητά του/της να αναζητά πληροφορίες μόνος/η				
		Αναζητά πληροφορίες από διάφορες πηγές				
		Εκφράζει προθυμία να μαθαίνει καινούργια πράγματα μόνος/η				
		Αναπτύσσει τις ιδέες του/της συλλέγοντας πληροφορίες				
		Μπορεί να αποκτά γνώσεις σχετικά με καινούργια θέματα με ελάχιστη επιτήρηση				
		Μπορεί να αξιολογεί την ποιότητα της δικής του/της δουλειάς				
		Μπορεί να εντοπίζει πληροφορίες συναφείς με τις προσωπικές και ακαδημαϊκές ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του/της				
		Μπορεί να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τις τεχνολογίες πληροφοριών ώστε να βρίσκει, να ερευνά, να οργανώνει και να ενσωματώνει πληροφορίες				
		Μπορεί να αξιοποιεί γνώσεις από διάφορα αντικείμενα/τομείς μάθησης				
		Μπορεί να επιλέγει μόνος/η υλικό, πόρους και δραστηριότητες εκμάθησης				
		Μπορεί να παρακολουθεί την πρόοδό του/της για την επίτευξη των μαθησιακών στόχων του/της				
		Αναζητά νέες ευκαιρίες για μάθηση				
		Ξαναδιαβάζει ένα καινούργιο υλικό μετά από μια πρώτη ανάγνωση για να βεβαιωθεί ότι το έχει κατανοήσει σωστά				
		Μπορεί να επιλέγει τις πιο αξιόπιστες από τις διαθέσιμες πηγές πληροφόρησης ή συμβουλών				
		Δείχνει ικανός/ή να παρακολουθεί, να καθορίζει, να ιεραρχεί και να ολοκληρώνει τα καθήκοντά του/της χωρίς άμεση εποπτεία				
		Διαχειρίζεται αποτελεσματικά τον χρόνο του/της για να επιτυγχάνει τους μαθησιακούς στόχους του/της				
		Μπορεί να αξιολογεί μόνος/η την αξιοπιστία των πηγών πληροφόρησης ή συμβουλών				
		Παρακολουθεί την πρόοδό του/της στην εκμάθηση νέων πληροφοριών				
Ακούει προσεκτικά τους άλλους						

Iκανότητα 12(4Cs επικοινωνία)	Δεξιότητες ακρόασης και παρατήρησης	Παρακολουθεί τις χειρονομίες των ομιλητών και συνολικά τη γλώσσα του σώματος για να μπορεί να διαπιστώνει το νόημα των λόγων τους				
		Μπορεί να ακούει αποτελεσματικά ώστε να αποκρυπτογραφεί τα νοήματα και τις προθέσεις του άλλου				
		Δίνει προσοχή σε όσα οι άλλοι υπονοούν αλλά δεν λένε				
Iκανότητα 13(4Cs επικοινωνία)	Ενσυναίσθηση	Μπορεί να αναγνωρίζει πότε ένας σύντροφος χρειάζεται τη βοήθειά του/της				
		Εκφράζει τη συμπάραστασή του/της για τα δεινά που βλέπει να συμβαίνουν σε άλλους				
		Λαμβάνει υπόψη του/της τα συναισθήματα των άλλων όταν παίρνει αποφάσεις				
		Διατυπώνει την άποψη ότι όταν συλλογίζεται ανθρώπους σε άλλες χώρες, συμμερίζεται τις χαρές και τις λύπες τους				
Iκανότητα 14 (4Cs συνεργασία)	Ευελιξία και προσαρμοστικότητα	Αναγνωρίζει επακριβώς τα αισθήματα των άλλων, ακόμη κι όταν αυτοί δεν θέλουν να τα φανερώσουν				
		Αλλάζει τις απόψεις του/της, εφόσον του/της αποδείξουν με λογικά επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο				
		Προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις επιστρατεύοντας μια καινούργια δεξιότητα				
		Μπορεί να αλλάζει αποφάσεις που έχει λάβει εφόσον αυτό καθίσταται αναγκαίο λόγω των συνεπειών τους				
Iκανότητα 15(4Cs επικοινωνία)	Γλωσσικές, επικοινωνιακές και πολυγλωσσικές δεξιότητες	Μπορεί να τροποποιεί τη συμπεριφορά του/της ώστε αυτή να εναρμονίζεται με άλλους πολιτισμούς				
		Μπορεί να εκφράζει τις σκέψεις του/της για ένα πρόβλημα				
		Ζητά από τους ομιλητές να επαναλάβουν κάτι που δεν του/της είναι ξεκάθαρο				
		Κάνει ερωτήσεις που δείχνουν ότι έχει κατανοήσει τις θέσεις των άλλων				
		Μπορεί να μεσολαβεί γλωσσικά σε διαπολιτισμικές ανταλλαγές κάνοντας μετάφραση, διερμηνεία ή παρέχοντας διευκρινίσεις				
		Μπορεί να αποφεύγει με επιτυχία τις διαπολιτισμικές παρανοήσεις				
Iκανότητα 16(4Cs συνεργασία)	Δεξιότητες συνεργασίας	Οικοδομεί θετικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους σε μια ομάδα				
		Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ομαδική εργασία στον βαθμό που του/της αναλογεί				
		Προσπαθεί να επιτυγχάνει συναίνεση ώστε να εκπληρώνει τους στόχους της ομάδας				
		Όταν εργάζεται ως μέλος μιας ομάδας, ενημερώνει τους άλλους για τυχόν συναφείς ή χρήσιμες πληροφορίες				
		Εμπνέει ενθουσιασμό στα μέλη της ομάδας ώστε να επιτυγχάνονται οι κοινοί στόχοι				
		Μπορεί να επικοινωνεί με σεβασμό με τα εμπλεκόμενα στη σύγκρουση μέρη				
		Μπορεί να βρίσκει εναλλακτικές λύσεις για την επίλυση των συγκρούσεων				
		Μπορεί να στηρίζει άλλους στην επίλυση συγκρούσεων βοηθώντας τους να κατανοούν τις διαθέσιμες επιλογές				

Ικανότητα 17 (4Cs συνεργασία)	Δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων	Μπορεί να ενθαρρύνει τις αντιμαχόμενες πλευρές να ακούνε προσεκτικά η μία την άλλη και να μοιράζονται τις έγνοιες και τις ανησυχίες τους				
Ικανότητα 18 (4Cs κριτική σκέψη)	Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού	Καταφεύγει τακτικά στην επικοινωνία για να συνεισφέρει στην επίλυση διαπροσωπικών συγκρούσεων				
		Μπορεί να περιγράψει τα κίνητρά του/της				
		Μπορεί να περιγράψει τους τρόπους με τους οποίους οι σκέψεις και τα συναισθήματά του/της επηρεάζουν τη συμπεριφορά του/της				
		Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τις αξίες και τις πεποιθήσεις του/της				
		Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τον εαυτό του/της από πολλές διαφορετικές σκοπιές				
Ικανότητα 19 (4Cs κριτική σκέψη)	Γνώση και κριτική κατανόηση γλώσσας και επικοινωνίας	Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά τα συναισθήματα και τα αισθήματά του/της σε πολλές διαφορετικές καταστάσεις				
Ικανότητα 20 (4Cs κριτική σκέψη)	Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου: πολιτική, δίκαιο, ανθρώπινα δικαιώματα, κουλτούρα, πολιτισμοί, θρησκείες, ιστορία, μέσα ενημέρωσης, οικονομίες, περιβάλλον, βιωσιμότητα	Μπορεί να αναστοχάζεται κριτικά την εξελισσόμενη φύση του πλαισίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη διαρκή ανάπτυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου				
Ψηφιακές Δεξιότητες	1. Πληροφορίες και επεξεργασία δεδομένων	Ψάχνω για απλά δεδομένα σε απευθείας σύνδεση (εικόνα, δεδομένα). Μπορώ να βοηθήσω τον εαυτό μου με μια ποικιλία πηγών.				
		Ξέρω κάποιες μηχανές αναζήτησης και μπορώ να χρησιμοποιήσω διαφορετικές λέξεις-κλειδιά για να βρω τις πληροφορίες που θέλω.				
		Μπορώ να αποθηκεύσω το αρχείο στον επιλεγμένο φάκελο στη συσκευή μου και να το βρω.				
		Μπορώ να βρω στο Διαδίκτυο αυτό που ζητώ , κάθε φορά που ψάχνω και αναγνωρίζω τι είναι αξιόπιστο και τι όχι				
	2. Ψηφιακή Επικοινωνία	Σε μια ηλεκτρονική τάξη, ξέρω πώς να στέλνω μηνύματα σε επιλεγμένους συμμαθητές και να χρησιμοποιώ ένα κανάλι συνομιλίας.				
		Επικοινωνώ χρησιμοποιώντας διάφορα εργαλεία (e-mail, Skype, κοινωνικά δίκτυα...)				

		Μπορώ να στείλω διάφορα αρχεία (κείμενο, εικόνες) ως συνημμένα σε ένα e-mail.				
		Επιλέγω τις πληροφορίες που θέλω να κοινοποιήσω σύμφωνα με τους στόχους μου.				
		Χρησιμοποιώ εργαλεία για τη δημιουργία, επεξεργασία και συνδυασμό ψηφιακού περιεχομένου.				
		Μπορώ να καταγράψω τις σκέψεις μου και τα συναισθήματά μου χρησιμοποιώντας διαφορετικά μέσα (κείμενο, εικόνες, ήχο, βίντεο).				
		Γνωρίζω ότι το υλικό και το περιεχόμενο στο διαδίκτυο έχει δημιουργηθεί από άλλους ανθρώπους (συγγραφείς) και έχει πνευματικά δικαιώματα που πρέπει να σεβόμαστε.				
		Μπορώ να χρησιμοποιώ γλώσσες προγραμματισμού και εκπαιδευτική ρομποτική με τη χρήση πλακιδίων (π.χ. Scratch, Scratch junior, Scratch for Arduino, κ.λ.π.)				
	4. Ασφάλεια	Γνωρίζω ότι όταν χρησιμοποιούνται τεχνολογίες, υπάρχει κίνδυνος που μπορεί να επηρεάσει την απόδοση της ψηφιακής συσκευής μου.				
		Προστατεύω τον κωδικό πρόσβασής μου και δεν τον μοιράζομαι με άλλους ανθρώπους. Ξέρω σε ποιον να στραφώ εάν υπάρχει πρόβλημα.				
		Ξέρω πως να δημιουργήσω έναν ασφαλή κωδικό πρόσβασης ακολουθώντας τις οδηγίες.				
		Είμαι προσεκτικός/ή όταν μου ζητάνε προσωπικά στοιχεία όπως π.χ. κωδικό πρόσβασης, προσωπικά αρχεία κ.λ.π.				
		Όταν καταλάβω περίπτωση απειλής (διαδικτυακή βία) ενημερώνω άμεσα τους ενήλικες.				
	5. Επίλυση προβλήματος με ψηφιακά μέσα	Όταν λύνω ένα πρόβλημα τότε:				
		Χρησιμοποιώ αλγόριθμους, δηλαδή μια σειρά από βήματα για να το λύσω....				
		Όταν λύνω ένα πρόβλημα τότε:				
		Προσπαθώ να καταλάβω ποια στοιχεία από τα μαθηματικά χρειάζομαι....				
Όταν λύνω ένα πρόβλημα τότε:						
Προσπαθώ να το απλοποιήσω και συγκεντρώνω μόνο στα στοιχεία που χρειάζομαι...						
Όταν λύνω ένα πρόβλημα στον υπολογιστή συνεργάζομαι μαζί με άλλους για να λύσουμε διαφορετικά μέρη του προβλήματος την ίδια στιγμή						
Όταν λύνω ένα πρόβλημα ψάχνω να βρω πώς μπορώ να συγκεντρώσω δεδομένα και πληροφορίες και να τις αναλύσω για να με βοηθήσουν στην επίλυση του προβλήματος						
Τρέχω συχνά το πρόγραμμά μου για να βεβαιωθώ ότι κάνει αυτά που θέλω και επιδιορθώνω όποια προβλήματα εντοπίσω						

Έκθεση Προόδου Μαθητή/τριας					
Σχολική Μονάδα	Εκπαιδευτικός	Τάξη/Τμήμα	Χρονική περίοδος	Σχολικό έτος	
Όνοματεπώνυμο μαθητή/τριας:					
			Διαβαθμίσεις: Παρατηρούμενες ενδείξεις ως προς τη δεξιότητα		
			[1] Αρχόμενη: ανταποκρίνεται ως προς την δεξιότητα σε επιδείξεις, υποδείξεις σε δραστηριότητα καθοδήγησης	[2] Αναπτυσσόμενη: καταβάλει προσπάθεια, συμμετέχει ενεργά, δοκιμάζει/πειραματίζεται, δεν εγκαταλείπει, ζητά υποστήριξη κατά την εμπλοκή του/της στη δραστηριότητα	[3] Ικανοποιητική: αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και προωθεί συνεργατικές στρατηγικές κατά την εμπλοκή του στη δραστηριότητα
ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ					
A1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα					
Κριτική σκέψη	Δεξιότητες κριτικής και αναλυτικής σκέψης				
	Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού				
	Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου				
	Γνώση & κριτική κατανόηση γλώσσας & επικοινωνίας				
Επικοινωνία	Δεξιότητες ακρόασης και ενημέρωσης				

	Δεξιότητες ενσυναίσθησης			
	Γλωσσικές, επικοινωνιακές και πολυγλωσσικές δεξιότητες			
Συνεργασία	Δεξιότητες ευελιξίας και προσαρμοστικότητας			
	Δεξιότητες συνεργασίας			
	Δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων			
Δημιουργικότητα	Αυταπέρκεια			
	Ανεκτικότητα στην αμφισημία			
	Δεξιότητες αυτόνομης μάθησης			
Ψηφιακές δεξιότητες	Δεξιότητες διαχείρισης πληροφοριών και επεξεργασίας δεδομένων			
	Δεξιότητες ψηφιακής επικοινωνίας			
	Δεξιότητες ψηφιακού περιεχομένου			
Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας				
B. Δεξιότητες Ζωής				
B1 Δεξιότητες κοινωνικής Ζωής				
B2. Δεξιότητες ψηφιακής ιθαγένειας				
B3. Δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης				
B4. Δεξιότητες επιχειρηματικότητας				

Έκθεση Προόδου Μαθητή/τριας				
Σχολική Μονάδα:			Σχολικό έτος:	
Όνοματεπώνυμο μαθητή/τριας:				
Όνοματεπώνυμο εκπαιδευτικού:				
Τάξη/Τμήμα:				
A) Αποτύπωση της αξιολόγησης του/της μαθητή/τριας στην τάξη/στο τμήμα				
Κριτήρια		Παρατηρήσεις		
Δημιουργικότητα, κριτική σκέψη, διαχείριση πληροφορίας, λήψη αποφάσεων, επίλυση προβλήματος				
Συμμετοχή, συνεργασία, ανάληψη πρωτοβουλιών, επικοινωνία, αυτονομία				
B) Αποτύπωση της αξιολόγησης του/της μαθητή/τριας ως προς τις δεξιότητες του εργαστηρίου				
Κριτήρια	*] Μη ικανοποιητικά ή λίγες φορές	**] Μέτρια ή αρκετές φορές	***] Καλά ή πολλές φορές	****] Πολύ καλά ή σχεδόν πάντα
επικοινωνία				
συνεργασία				
δημιουργικότητα				
κριτική σκέψη				
Ψηφιακές δεξιότητες				
Δεξιότητες κοινωνικής Ζωής				
Δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης				
Δεξιότητες επιχειρηματικότητας				